

AUDIT SIFATINI TA'MINLASHDA NAZORATNING O'RNI VA ROLI

Abduraxmonova Nargiza Azamatovna

Tel :99899 404 22 93 00

O'zbekiston Respublikasi Bank moliya Akademiyasi magistr

naabduraxmonova92@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda audit sifatini ta'minlashda nazorat tizimining ahamiyati va o'rni tahlil qilinadi. Ichki nazorat tizimi korxonadagi moliyaviy hisobotlarning to'g'riligi, xatoliklar va firibgarliklarning oldini olish orqali audit jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ichki nazoratning audit sifatiga ta'siri, auditorlar uchun yordam beruvchi omillari hamda umumiy audit jarayonida ichki nazoratning ahamiyati batafsil ochib beriladi.

Kalit so'zlar: nazorat, audit sifati, moliyaviy hisobotlar, firibgarlikning oldini olish, auditorlik jarayoni

Kirish. Korxonalarining moliyaviy hisobotlari va ularning faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlar to'g'ri va ishonchli bo'lishi zarur, chunki bu ma'lumotlar asosida nafaqat kompaniya rahbarlari, balki investorlar, banklar, davlat organlari va boshqa manfaatdor tomonlar qaror qabul qiladilar. Ushbu ishonchni ta'minlashda esa ichki nazorat tizimi va auditorlik faoliyatining sifati muhim ahamiyatga ega. Audit jarayoni bevosita ichki nazorat tizimining qanchalik samarali ishlayotganiga bog'liq bo'lib, yaxshi tashkil etilgan ichki nazorat tizimi auditori ishonchli va to'g'ri ma'lumotlar bilan ta'minlaydi. Shu bois, ichki nazorat tizimi va audit sifatini ta'minlash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik haqida to'xtalish muhimdir.

Ichki nazoratning asosiy tushunchasi. Ichki nazorat - tashkilotda amalga oshiriladigan barcha jarayonlarning qonuniylikka, ishonchlilikka va samaradorlikka muvofiq ekanligini ta'minlash uchun mo'ljallangan jarayonlar yig'indisidir. U moliyaviy hisob-kitoblarning aniqligi, xatoliklar va firibgarliklarning oldini olish, qonunchilikka rioya qilish kabi maqsadlar uchun xizmat qiladi. Ichki nazorat tizimi bir necha asosiy elementlardan iborat bo'lib, ularga nazorat muhiti, xavflarni baholash, nazorat faoliyatlari, axborot va kommunikatsiya, monitoring kiradi. Ushbu elementlar birgalikda ishlaganda, tashkilotda yuzaga keladigan moliyaviy va operatsion xatoliklarni kamaytiradi, shaffoflikni oshiradi. Ichki nazoratning asosiy maqsadi kompaniya faoliyatini nazorat qilish va boshqarishdir. Moliyaviy hisobotlar ishonchliligi ta'minlanadi va firibgarliklarni oldini olish mumkin bo'ladi. Bu esa audit jarayonini soddalashtirib, auditorlarga aniq va ishonchli ma'lumotlar taqdim etadi.

Ichki nazoratning audit sifatiga ta'siri. Audit jarayonining sifati auditorlarning ishonchli ma'lumotlar asosida tekshiruv o'tkazishiga bog'liq. Ichki nazorat tizimi

yaxshi yo‘lga qo‘yilgan korxonalarda auditorlar ma‘lumotlarning ishonchliligiga tayanishi mumkin. Ichki nazoratning quyidagi asosiy jihatlari audit sifatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi: Xatoliklar va firibgarlikni kamaytirish: Samarali ichki nazorat tizimi auditorlarga xatoliklar va firibgarliklarning oldini olishga yordam beradi. Tizim ichida amalga oshiriladigan nazorat mexanizmlari tufayli xatoliklar tezda aniqlanadi va tuzatiladi. Bu esa auditorlarning asosiy diqqatini yirik muammolarga qaratib, audit sifatini yaxshilashga imkon beradi.

Moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshirish: Ichki nazorat tizimi moliyaviy hisobotlarda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan kamchiliklarni o‘z vaqtida aniqlaydi. Bu auditorlar uchun katta yordam bo‘ladi, chunki ular moliyaviy hisobotlar aniq va ishonchli ekanligiga ishonishlari mumkin. Ichki nazorat tizimining mavjudligi va samarali ishlashi natijasida audit jarayonida auditorlarga ancha vaqt tejash imkoniyati yaratadi.

Tashqi auditorlar uchun yordam: Tashqi auditorlar ichki nazorat tizimining qanchalik samarali ekanligini baholash orqali korxonada ichidagi ma‘lumotlarning sifatini aniqlaydilar. Agar ichki nazorat kuchli bo‘lsa, tashqi auditorlar tekshiruvni qisqa vaqt ichida amalga oshirishlari mumkin, chunki ichki tizim ko‘p qirralarda auditorlarga yordam beradi. Bu audit jarayonining umumiy sifatini oshiradi va auditorlar uchun xavfsizlik hissini ta‘minlaydi.

Audit jarayonida ichki nazoratning ahamiyati. Ichki nazorat tizimining to‘g‘ri tashkil etilishi audit jarayonini sezilarli darajada tezlashtiradi va soddalashtiradi. Auditorlar ichki nazoratning samaradorligini baholagan holda o‘z audit strategiyasini rejalashtiradilar. Agar ichki nazorat tizimi yaxshi ishlayotgan bo‘lsa, auditorlar ichki nazorat jarayoniga ko‘proq tayanadilar va natijada ko‘p ma‘lumotni ichki tizim orqali olishadi. Shu bilan birga, ichki nazoratning to‘g‘ri ishlashiga ishonch hosil qilgan auditorlar kompaniyaning moliyaviy holatini chuqurroq tahlil qilishga ko‘proq vaqt ajratadilar.

Auditorlar korxonaning ichki nazorat tizimiga ishonish uchun avvalo ushbu tizimni sinchiklab baholaydilar. Agar ichki nazorat tizimi auditorning talablariga mos kelmasa, auditorlar o‘zlarining shaxsiy sinovlarini o‘tkazishga majbur bo‘lishadi, bu esa audit jarayonining davomiyligini uzaytiradi va sifatiga ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli, ichki nazorat tizimi auditorlar uchun qulaylik yaratib, ularning ishini yengillashtiradi va natijada auditning sifati ham oshadi.

Xulosa. Ichki nazorat tizimi tashkilotning samarali faoliyat ko‘rsatishida va moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. Ichki nazorat tizimi yaxshi tashkil etilgan korxonalarda audit jarayoni yanada tezroq va samarali amalga oshiriladi. Ichki nazorat tizimi auditorlar uchun ko‘plab ma‘lumotlarni taqdim etib, ularning ish jarayonini yengillashtiradi va natijada audit sifatini oshiradi. Shu sababli, korxonalar ichki nazorat tizimini doimiy ravishda

takomillashtirib borishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xamidova Z.U. (2020) Budget tashkilotlarida moliyaviy nazorat va ichki audit xizmati faoliyatini takomillashtirish.
2. Аль-Садуни З.Ф.К. (2023). Организационные основы построения системы внутреннего контроля государственного учреждения. Деловой вестник предпринимателя, (1 (11)). С. 4-7.
3. Иванникова О.И. (2021) Организация службы внутреннего аудита: суть и сфера деятельности службы внутреннего аудита. // Материалы I Региональной межвузовской научно-практ. конф. проводимой в рамках празднования 55-летия Липецкого филиала Финуниверситета под общ. ред. Т.Д.Стрельниковой, О.Ю.Смысловой. – Липецк. С. 170-174.
4. Кожушко С.В. (2022) Правовое регулирование внутреннего бюджетного контроля и аудита в условиях цифровизации. Современная научная мысль, (2). С. 151-155.
5. Колесник А.Л. Организация и методика проведения внутреннего аудита распорядителями средств федерального бюджета. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. – М., 2018. – 28 с.
6. Кутырев Ю.А. (2017). Дискуссионные вопросы сущности и видов финансового контроля. Управление экономическими системами: электронный научный журнал, (2 (96)). С. 7.
7. Кучеров И.И., Поветкина Н.А., Абрамова Н.Е. (2016) Контроль в финансово-бюджетной сфере. Научно-практическое пособие. – М.: ИЗИСП, КОНТРАКТ, 2016. – 320 с.
8. Родионова М.В., Шлейников В.И. (2002) Финансовый контроль. Учебник. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС. – 320 с.
9. Романовский М.В., Врублевская О.В. (2001) Задачи, формы и методы финансового контроля. / Финансы, денежное обращение и кредит. Учебник. 2001. – 543 с.
10. Суванкулов А.Р. (2023). Развитие службы внутреннего аудита государственного сектора Узбекистана. Россия: тенденции и перспективы развития, (18-2). С. 125-131.
11. Тюрина М.В., Братко И.В. (2023) Оценка бюджетных рисков в процессе осуществления внутреннего финансового аудита в государственных учреждениях. // Инновационная экономика: информация, аналитика, прогнозы. № 1. С. 152-157.
12. Фадейкина Н.В., Воронов В.А. (2002) Финансовый контроль в сфере государственного сектора экономики. – Новосибирск: СИФБД. С. 11.
13. Фан Т.Т.К. (2020) Факторы, влияющие на эффективность внутреннего аудита. Обзор российских исследований. // Актуальные вопросы современной экономики. № 1. С. 586-595.
14. <https://anticorruption.uz/>